

Preprint článku

DRIMAJ, Jakub; MIKULKA, Ondřej; KOREČKOVÁ, Jana; 2024. Město, alternativní životní prostor pro zvěř. *Myslivost*. 72(11), 32-33. ISSN 0323-214X.

<https://www.myslivost.cz/Casopis-Myslivost/MYSLIVOST-Straz-myslivosti/2024/Listopad-2024/Mesto-alternativni-zivotni-prostor-pro-zver>

Město, alternativní životní prostor pro zvěř

Život ve městě není pro volně žijící živočichy snadný. Pro většinu druhů představuje ztrátu jejich původních stanovišť, vyhýbání se člověku s ohledem na prostor a denní dobu, jejich domácím mazlíčkům, pohybování se mezi umělým osvětlením, hlukem a dopravními tepnami. Někteří živočichové zde však s úspěchem přežívají, a dokonce z něho profitují díky řadě adaptací. Pro člověka z toho vyplývá mnoho komplikací a rizikových situací, které jej mohou ohrožovat na životě a zdraví, ve většině případů se ale jedná spíše o škody na vegetaci a majetku. Města musí tyto situace řešit a snažit se o aktivní hospodaření se zvířaty, ačkoliv to vůbec není jednoduché s ohledem na omezené použití letálních metod, problematické odchyty, nakládání s odchycenými živočichy a omezení vyplývajícími z legislativy. Výzkumníci z Lesnické a dřevařské fakulty Mendelovy univerzity v Brně se touto problematikou zabývají v rámci modelového prostředí města Brna.

Téma pro media a sociální sítě

V posledních letech se u nás i ve světě stále častěji setkáváme s mediálními titulky řešícími výskyt divokých prasat v městském prostředí, kdy prasata obsazují městské parky a lesoparky, jejich potravním zdrojem jsou květinové záhony, kvalitní trávníky golfových hřišť, kořenové systémy parkových stromů, ale i odpadky. Pro občany se jedná o úsměvné a atraktivní zážitky, které sdílí na sociálních sítích. Pokud se jim u toho podaří zvětšit původce škody – jenom lépe. Pak je tu ale velká část obyvatel měst, která se divokých prasat bojí. Bulvár přece několikrát informoval o tom, že napadají kolemjdoucí turisty, maminky s kočárky, lidi venčící své psy apod. Vždyť už na španělské pláži napadli i světoznámou zpěvačku Shakiru! Do značné míry se ony situace démonizují, nicméně je třeba se zcela objektivně zamyslet nad tím, že město není úplně typickým prostředím, kde bychom výskyt volně žijících zvířat očekávali. Na toulající se kočky, veverky či zajíce jsme si zvykli, ale přichází i druhy nové, neočekávané.

Městská zeleň a její potenciál

Město, část prostředí, které je zcela uzpůsobena intenzivnímu lidskému životu, se silným potlačením přírodních ekosystémů, se v posledních 30 letech výrazně proměnilo. Jako jizva na tváři nás dnes děsí opuštěné areály hal a továren, jejichž brány zrezivěly a polorozbořené budovy začaly obrůstat keři. Tyto se dříve nacházely na periferii měst, avšak s masivním rozvojem vilových čtvrtí a sídlišť došlo k jejich uzavření do zástavby. Mnoho podobných areálů opustily i bezpečnostní agentury zajišťující ostrahu objektů, ploty popadaly a neprostupné křoviny rozhodně nevybízí k procházkám. Jako zdroj úkrytu tady slouží prakticky cokoli (ruiny, sutiny, sklepy, kanalizace...) a charakter prostředí nabízí klidný životní prostor, který by se ve volných honitbách hledal jen obtížně. Logicky, toto atraktivní prostředí s nízkou hustotou predátorů, začaly obsazovat druhy zvěře, které jsou velmi adaptabilní. Typicky se jedná o

šelmy, jako je liška, jezevec, kuna, a také druhy invazní, jako mýval a psík. Odtud v době klidu vychází do ulic a parků za potravou. Na pach člověka a „města“ jsou zvyklá a za potravou tak lezou prakticky kamkoliv, kam je jim umožněn přístup. Kuny a lišky nám tak pronikají nejen do kurníků za slepicemi, kterých ve městě moc není, ale i na půdy, do garáží a dostupných bytů. Obdobnou strategii volí také zvířata žijící v příměstském prostředí. Velmi atraktivní jsou odlehlé části parků, lesoparky, lesíky, lomy apod. Zde se zabydlují nejen šelmy, ale také zajáci, veverky, srnčí či černá zvěř. Na vodní toky jsou vázáni také hlodavci, jako je ondatra, nutrie či bobr. Specifickým prostorem jsou také rozlehlé příměstské zahrádkářské kolonie. Zlatý věk zahrádkaření je již minulostí a nemalý počet zahrádek a zahrad spadl do klína lidem, kteří o aktivní využití nemají zájem. Na několika takových nevyužívaných místech se zabydleli lišky, jezevci, srnčí zvěř a divoká prasata. Jsou zdokumentovány i případy, kdy si bachyně postavila hnízdo pod balkónem jedné neobývané chaty. Co pro záhony plné opečovávané zeleniny vyplývá ze sousedství s tlupou černé zvěře je zřejmé...

Potrava

Kromě bezpečného prostředí bez predátorů a myslivců město disponuje ještě jedním velkým lákadlem, kterým je široká nabídka potravních zdrojů. Kromě dostupné vegetace na trávnících, v alejích a parcích, mohou býložravci a všežravci využít i okrasné záhony, zahrádkářské kolonie apod. Toto jsou také místa koncentrace bezobratlých živočichů nebo ptactva, kteří budou lákat masožravce. Na vodní toky, tůně, jezera či kanalizaci budou vázáni obojživelníci, plazi, drobní obratlovci a jejich konzumenti. Co ale volné prostředí nedokáže nabídnout v takových kvantitách, jsou odpadky. Města mají vytvořený systém sběru odpadků prostřednictvím svozových linek kontejnerů a veřejných odpadkových košů. Tyto jsou více či méně přístupné a stávají se tak vítaným potravním zdrojem s druhově bohatou nabídkou. Odpadkové koše s víky jsou pro živočichy obtížně přístupné, avšak ty otevřené jim nečiní větší komplikace. Množství odpadků a zbytků organického původu také nelze označit jako malé. Odpad je někde skladován a následně skládkován či jinak likvidován.

Doprava a její vliv

Pro města je typická hustá dopravní síť s vysokou frekvencí projíždějících vozidel, pod jejichž koly končí nemalé množství různých živočichů. Tito představují potravní zdroj pro další živočichy, zejm. šelmy a dravce. Města prostřednictvím městské policie či technických služeb provozují útulky a odchyťovou službu, která řeší asanaci těchto živočichů. Situace ale bývá někdy velmi složitá, zvláště pak když dojde k vážnému poranění zvířete. V tu chvíli přichází na řadu rychlé posouzení, zda se jedná o zvěř, chráněného živočicha, exotické zvíře, domácího mazlíčka apod., což je klíčové z hlediska dalšího postupu. Toto téma je poměrně široké a legislativně komplikované, takže se na něj zaměříme podrobněji v dalším příspěvku.

Témat, která s uvedenou problematikou souvisí je mnoho a my se Vám v následující době pokusíme některá z nich prezentovat z pohledu našich vlastních poznatků a zkušeností z jihomoravské metropole. Velcí savci ve městě jsou totiž naším výzkumným záměrem v rámci projektu „Veterinární a sociologické aspekty výskytu volně žijících zvířat v urbánním prostředí jako podklad pro jejich efektivní management a rozhodování státní správy“, který byl podpořen Technologickou agenturou České republiky v rámci programu Prostředí pro život.

Mendelova univerzita v Brně spolu s Přírodovědeckou fakultou Masarykovy univerzity a firmou SocioFactor, s.r.o., ve spolupráci s Magistrátem města Brna, provádí monitoring savců a s nimi spojených krizových situací, zaměřuje se na hodnocení zdraví zvířat (resp. potenciálních zdravotních rizik), a postojů veřejnosti k živočichům ve městě a její názory na využívaná hospodářská opatření.

Příspěvek vznikl v rámci projektu č. SS06020195. Tento projekt Veterinární a sociologické aspekty výskytu volně žijících zvířat v urbánním prostředí jako podklad pro jejich efektivní management a rozhodování státní správy byl spolufinancován se státní podporou Technologické agentury ČR v rámci Programu Prostředí pro život. Tento projekt byl financován v rámci Národního plánu obnovy z evropského Nástroje pro oživení a odolnost.

Ing. Jakub Drimaj, Ph.D.
RNDr. Ondřej Mikulka, Ph.D.
Lesnická a dřevařská fakulta
Mendelova univerzita v Brně

Mgr. Jana Korečková
SocioFactor. s.r.o.

1 - Zvěř ve městě se často v průběhu dne přemísťuje v reakci na rušení lidmi a psi.

2 - Divokým prasatům Brno vyhovuje. Zelené oázy městské zástavby představované lesoparky, opuštěnými areály, zahradami a ekologicky cennými lokalitami disponují místy, kde se prasata ukrývají v těsné blízkosti lidí.

3 - Po kočce je liška nejčastěji zaznamenávanou šelmou brněnských ulic.

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>